

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра всесвітньої історії та методики навчання

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
Горохівський П.І.
30 серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВ 1.06 Європейський Союз і Україна

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Освітня програма Право

2021 – 2022 навчальний рік

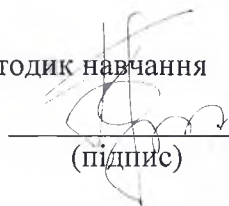
Робоча програма курсу Європейський Союз і Україна для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право

Розробник: кандидат історичних наук, доцент Скрипник Олена Миколаївна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії та методики навчання

Протокол № 1 від "30" серпня 2021 року

Завідувач кафедри всесвітньої історії та методик навчання

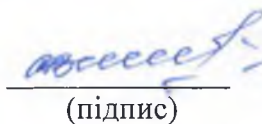

(Горохівський П.І.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії
Історичного факультету

Протокол № 1 від "30" серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії історичного факультету

(Священко З. В.)
(прізвище та ініціали)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	4/120	4/120
Курс	II	II
Семестр	2	2
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, у тому числі:	120	120
Аудиторні:	40	10
Лекційні	20	6
Семінарські / Практичні	20	4
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	80	110
Індивідуальні завдання	-	-
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування у студентів наукового розуміння сутності та особливостей інтеграційних процесів у Європі, основних теоретичних засад і генези європейської єдності. Вивчення, узагальнення і систематизація знань з проблем і перспектив співробітництва України з Європейським Союзом. Розкриття основних складових проблематики та особливостей сучасного етапу реалізації зовнішньополітичного курсу України, пріоритетом якого є європейська інтеграція. Необхідність поглиблення раніше отриманих знань продиктована високою динамікою політичних процесів як в Україні, так і в країнах ЄС, неоднозначністю оцінок різними політичними силами зовнішньополітичного курсу держави, викликами, які стоять після останнього розширення ЄС та шенгенського простору.

Завдання дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми є досягнення наступних компетентностей:

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність працювати в команді.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та потреби його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Знання і розуміння основ міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

Знання і розуміння основ права Європейського союзу.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмними результатами вивчення дисципліни «Європейський Союз і Україна» є:

Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

Робити короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю.

Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контекстів.

Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

Демонструвати потрібні знання та розуміння сутності й змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Застосовувати набуті знання в різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти й формувати обґрунтовані правові висновки.

Готувати проекти потрібних документів відповідно до правового висновку, зробленого в різних правових ситуаціях.

Таким чином, у результаті вивчення навчальної дисципліни студент отримує:

знання: сутність та природу європейської інтеграції, передумови, чинники та історію інтеграційних процесів; зміст ідей та проектів «об'єднання Європи», «єднання розмаїтностей», «міжурядової співпраці», розвиток пан'європейського руху, їх значення для формування європейської ідентичності та сучасних інтеграційних процесів у Європі; основні концепції європейської інтеграції; особливості та механізми європейської інтеграції; етапи розширення Європейського Союзу та їх особливості; напрями співпраці України з Європейським Союзом; пріоритети співробітництва України з ЄС.

вміння: визначати тенденції розвитку європейської інтеграції в цілому; аналізувати тенденції трансформації політичної системи ЄС; аналізувати засновницькі договори Європейського Союзу; самостійно оцінювати процеси поглиблення європейської інтеграції, розширення Європейського Союзу; визначати позитивні та негативні наслідки європейського інтеграційного вектору України; осмислювати процеси, перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України.

4. Програма навчальної дисципліни «Європейський Союз і Україна»

Змістовий модуль 1: Інтеграційна політика Європейського Союзу та Україна.

Тема 1: Становлення відносин між ЄС і Україною.

Передумови Української євроінтеграції. Європейська інтеграція як незмінний стратегічний пріоритет державної політики незалежної України. Становлення та динаміка відносин між Україною та ЄС. Історичні етапи розвитку відносин між Україною та ЄС. Відкриття представництва Європейської Комісії в Україні.

Тема 2: Створення договірної правової бази інтеграції України до ЄС.

Підписання між Україною та Європейським Союзом Угоди про партнерство та співробітництво (УПС). Ухвалення Європейською Радою 10 грудня 1999 р. в Гельсінкі Спільної стратегії ЄС щодо України (ССУ). Формування інституційно-правової системи співробітництва України з ЄС. Ухвалення Плану дій Україна – ЄС.

Тема 3: Інституційні засади співробітництва України з ЄС.

Спільні органи співробітництва України та ЄС. Саміти Україна-ЄС, Рада та комітет з питань співробітництва, Комітет асоціації України-ЄС, Комітет з питань європейської інтеграції, Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції. Комітет регіонів ЄС. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: етапи та механізми.

Тема 4: Європейська політика сусідства і Україна.

Виникнення європейської політики сусідства. Європейська політика сусідства та Україна. Співпраця між Україною та ЄС у спільних площинах ЄПС: Політичний і людський виміри; Економічний вимір; Вимір безпеки. Позиція України щодо Європейської політики сусідства. Основні недоліки програми Європейської політики сусідства для України.

Змістовий модуль 2: Перспективи європейської інтеграції України.

Тема 5: Політика «Східного партнерства» та Україна.

Запровадження ініціативи «Східне партнерство». Суть політики Європейського Союзу «Східне партнерство». Тематичні платформи, як ключові елементи політики «Східного партнерства». Україна і політика «Східного партнерства». Саміти «Східного партнерства». Двосторонній вимір Східного партнерства. Багатосторонній вимір Східного партнерства. Ініціативи-флагмани Східного партнерства. Форум громадянського суспільства Східного партнерства. Парламентський вимір Східного партнерства.

Тема 6: Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Підготовка Угоди про асоціацію. Політична асоціація та економічна інтеграція України. Основні складові Угоди. Принципи Угоди. Мета Угоди. Зміст Угоди. Галузеве співробітництво. Інституційні, загальні й прикінцеві положення Угоди. Набуття чинності Угоди про асоціацію. Порядок реалізації Угоди. Переваги й ризики впровадження положень Угоди. Наслідки реалізації положень Угоди для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

Тема 7: Безвізовий діалог Україна_ЄС.

Розроблення плану дій щодо безвізового діалогу. Нормативно-правова база безвізового діалогу. Виконання плану дій щодо безвізового діалогу між Україною та Європейським Союзом. Запровадження ЄС безвізового режиму для громадян України. Умови безвізового режиму для громадян України.

Тема 8: Співробітництво між Європейським Союзом і Україною відповідно до спільних політик ЄС.

Співпраця у сфері безпеки та оборони. Торговельно-економічне співробітництво. Співробітництво у сфері юстиції і внутрішніх справ. Спільні екологічні заходи. Співробітництво в енергетичній сфері. Співпраця у транспортній галузі. Співпраця у гуманітарній сфері. Болонський процес. Макрофінансова підтримка України Європейським Союзом. Співпраця України з ЄС в рамках «Чорноморської синергії».

Тема 9: Євроатлантичне співробітництво України.

Взаємовідносини Україна-НАТО. Історія співпраці України й Альянсу. План дій Україна-НАТО. Співробітництво у військовій сфері. Співпраця у сфері науки і техніки. Функціональне забезпечення безпекової політики держави. Національна система координації взаємовідносин з Альянсом. Переваги й ризики зближення України та НАТО. Подолання стереотипів про НАТО та інформаційна політика. Двосторонні відносини України з країнами-сусідами, які є членами НАТО. Участь України у миротворчих місіях НАТО. Перспективи співробітництва України з НАТО.

Тема 10: Перспективи співробітництва між Україною та ЄС.

Напрями та перспективи європейської інтеграції України. Підтримка держав-членів ЄС європейського вибору України. Співробітництво України з державами-членами ЄС у контексті інтеграції України до Європейського Союзу

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1								
Змістовий модуль 1.								
<i>Інтеграційна політика Європейського Союзу та Україна</i>								
Тема 1. Становлення відносин між ЄС і Україною.	14	2	2	10	12	2		10
Тема 2. Створення договірної правової бази інтеграції України до ЄС.	14	2	2	10	12		2	10
Тема 3. Інституційні засади співробітництва України з ЄС.	14	2	2	10	10			10
Тема 4. Європейська політика сусідства і Україна.	14	2	2	10	10			10
Разом за змістовим модулем 1	56	8	8	40	44	2	2	40
Змістовий модуль 2.								
<i>Перспективи європейської інтеграції України</i>								
Тема 1. Політика «Східного партнерства» та Україна.	10	2	2	6	10			10
Тема 2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.	14	2	2	10	12	2		10
Тема 3. Безвізовий діалог Україна – ЄС.	10	2	2	6	12		2	10
Тема 4. Співробітництво між Європейським Союзом і Україною відповідно до спільних політик ЄС.	12	2	2	8	15			15
Тема 5. Євроатлантичне співробітництво України.	12	4	2	6	12	2		10
Тема 6. Перспективи співробітництва між Україною та ЄС.	6		2	4	15			15
Разом за змістовим модулем 2	64	12	12	40	76	4	2	70
Усього годин	120	20	20	80	120	6	4	110
Модуль 2								
ІНДЗ								
Усього годин								

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення відносин між ЄС і Україною.	2

2	Створення договірної правової бази інтеграції України до ЄС.	2
3	Інституційні засади співробітництва України з ЄС.	2
4	Європейська політика сусідства і Україна.	2
5	Політика «Східного партнерства» та Україна.	2
6	Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.	2
7	Безвізовий діалог Україна – ЄС.	2
8	Співробітництво між Європейським Союзом і Україною відповідно до спільних політик ЄС.	2
9	Євроатлантичне співробітництво України.	2
10	Перспективи співробітництва між Україною та ЄС.	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інтеграційна політика Європейського Союзу та Україна. Історичні етапи розвитку відносин між Україною та ЄС. Відкриття представництва Європейської Комісії в Україні. Ухвалення Європейською Радою 10 грудня 1999 р. в Гельсінкі Спільної стратегії ЄС щодо України (ССУ). Формування інституційно-правової системи співробітництва України з ЄС. Європейська політика сусідства і Україна.	40
2	Перспективи європейської інтеграції України. Україна і політика «Східного партнерства». Саміти «Східного партнерства». Двосторонній вимір Східного партнерства. Багатосторонній вимір Східного партнерства. Ініціативи-флагмани Східного партнерства. Запровадження ЄС безвізового режиму для громадян України. Умови безвізового режиму для громадян України.	40
	Разом	80

8. Індивідуальні завдання

Мета: на основі знань, отриманих на лекційних і семінарських заняттях, самостійно поглибити, узагальнити і закріпити знання з тим, щоб набувати практичних навичок самостійного засвоєння масиву інформації з курсу «Європейський Союз і Україна».

Форми:

1. Підготовка реферату (письмового повідомлення на одну із запропонованих тем).
2. Складання словника базових понять.
3. Підготовка наукової статті.
4. Підготовка мультимедійної презентації.

Теми рефератів та презентацій:

1. Проблема інтеграції України як чинник внутрішньополітичної боротьби.
2. Європейські перспективи України.
3. Україна та «Східне партнерство».
4. Взаємовідносини України і Європейського Союзу: економічний аспект.
5. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні на шляху до Європейського Союзу.
6. Екологічна безпека України в контексті екологічних програм ЄС: організаційно-правова природа та основний зміст.
7. Економічні засади реалізації програми земельної реформи в регіоні в умовах євроінтеграції.

8. Економічні умови впровадження європейських підходів до організації зеленого туризму.
9. Ефективна правова політика як чинник здійснення інтеграційних реформ.
10. Практика єврорегіонального співробітництва України з Угорщиною.
11. Перспективи українсько-польського єврорегіонального співробітництва.
12. Актуальні аспекти регіональної співпраці України з Румунією.
13. Політичні та економічні чинники інтеграції України в Європейський Союз.
14. Правове регулювання двосторонніх відносин України та ЄС.
15. Угода про асоціацію між Україною та ЄС.
16. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, як важливий компонент Угоди про асоціацію.
17. Спільні органи співробітництва України та ЄС.
18. Мета та пріоритетні напрями адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
19. Співробітництво України з Європейським Союзом у різних галузях.
20. Співробітництво України з державами-членами ЄС у контексті інтеграції України до Європейського Союзу
21. Напрями та перспективи європейської інтеграції України

9. Методи навчання

Лекції з використанням сучасних інформаційних технологій, інтерактивні методи в процесі обговорення в процесі семінарського заняття (просте опитування, вільна дискусія, круглий стіл та ін.)

10. Методи контролю

Поточне оцінювання під час семінарських занять, контрольна робота, оцінка за доповідь, повідомлення, оцінка за реферат, підсумковий контроль.

Питома вага оцінки з видів навчальної роботи студента у підсумковій оцінці визначається, виходячи з їх вагомості у теоретичній та практичній підготовці фахівця, структури та змісту навчальної дисципліни.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю.

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий (залік, екзамен).

Оцінювання знань студентів в університеті здійснюється за 100-баловою шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F). Поточний контроль проводиться на кожному семінарському, практичному/лабораторному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань лабораторних/практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань студентів.

Усний виступ	Критерії оцінювання
5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів, глибоко та всебічно

	розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів.
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Критерії оцінювання ІНДЗ	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
Складання плану реферату	1 бал
Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання. Доказовість висновків.	8 балів
Дотримання правил реферуванням наукових публікацій.	2 бали
Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	2 бали
Разом	15 балів

Підсумковий контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період теоретичного навчання. Підсумковий модульний контроль знань студентів здійснюється через проведення письмового або комп'ютерного тестування (Максимальна кількість балів – 15).

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					ІНДЗ	15	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т6	Т7	Т8	Т9		
5	5	5	15	5	5	5	5	5	15		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82 – 89	добре	
75 – 81		
69 – 74	задовільно	
60 – 68		
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 – 34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

1. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л.В. Губерського. К. : Знання, 2009. 751 с.
2. Володимир Посельський. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
3. Десмонд Дайнен Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Пер. з англійської. К. : «К.І.С.», 2006. 696 с.
4. Віднянський С. В. Мартинов А. Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. К. : Вид. дім «Киево-Могилянської академії», 2011. 395 с.
5. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] підручник. К.: «Центр учбової літератури». 2015. 320 с.
6. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури». 2017. 178с.
7. Скрипник О. М. Історія європейської інтеграції : навчальний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві». 2019. 370 с.

Допоміжна

1. Башнян Г.І., Шевчук Є.С. Політична економія. Навчальний посібник. Львів: «Новий світ – 200», 2006. 480 с.
2. Гуменюк Б.І. Дипломатична служба: правове регулювання. Навч. посібник. К.: Либідь, 2007. 244 с.
3. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. ІваноФранківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.
4. Бадрак В., Згурець С., Самусь М., Набоченко О., Канарський М. Шлях до НАТО: вимір безпеки. К. 2006. 222 с.
5. Бачення Політики Партнерства НАТО після Чиказького Саміту для України та євроатлантичної безпеки: аналітично-інформаційне видання: К. 2013. 121 с.
6. Битяк Ю. П., Данильян Ю. П., Дзьобань О. П. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції: монографія. Х.: Право. 2010. 384 с.
7. Білоус О., Доцяк І., Климончук В. Євроатлантична інтеграція України: проблеми та перспективи: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2007. 108 с.

8. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади: монографія. К.: Вид-во «К.І.С.», 2006. 398 с.
9. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: підручник : За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.М. удрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. 620 с.
10. Громадяни про інтеграцію України: результати фокус-груп. *Національна безпека і оборона*. 2013. № 4-5. С. 98 – 104. URL: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/>
11. Державна служба: навчальний посібник : Колектив авторів ; за загальною редакцією професора С.М.Серьогіна. К.: ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2013. 526 с.
12. Державне управління. За загальною редакцією професора Д.І.Дзвінчука. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 616 с.
13. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції: навчальний посібник : за заг. ред. В.П.Горбуліна. К : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. 200 с.
14. Європейська інтеграція. За заг. ред. І.А.Грицяка та Д.І.Дзвінчука Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 464 с.
15. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи: аналітична доповідь Центру Разумкова. *Національна безпека і оборона*. 2013. № 4-5. С. 2-71.
16. Європейський проект та Україна: монографія : А.В.Єрмолаєв, Б.О.Парахонський, Г.М.Яворська, О.О.Резнікова [та ін.]. К.: НІСД, 2012. 192 с.
17. Європейський Союз чи Митний Союз громадська думка. *Національна безпека і оборона*. № 4-5. 2013. С. 104-132.
18. На шляху інтеграції України до ЄС. *Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань*. 2013. № 4. 51 с.
19. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною. За заг. ред. проф. Д.І.Дзвінчука. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 632 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Порядок денний асоціації Україна — ЄС із внесеними змінами, схвалений на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС 15.05.12. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=223286414
2. Відносини Україна – НАТО. Організація Північноатлантичного договору: офіційний сайт. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_37750.htm
3. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України». *Законодавство України*. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0002525_12
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994. *Законодавство України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012
5. Угоди між Україною та ЄС (рамкові угоди, зовнішня політика та безпека, юстиція, свобода та безпека, торговельно-економічне співробітництво, секторальне співробітництво, науково-технологічне співробітництво та міжлюдські контакти, фінансове співробітництво та технічна допомога, інше). *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=224148609&cat_id=223279892
6. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua/fsview/73079.html>
7. «Громадська синергія». URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/>
8. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
9. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>